

‘Sommigen zijn
MEER GELIJK
DAN ANDEREN’

CRISIS LEGT VERHOUDINGEN **BLOOT**

Niemand had verpleegkundigen gevraagd of uitbreiding van het aantal IC-bedden wel mogelijk was.

De coronapandemie heeft de zorg op scherp gezet en laat de pikorde in de sector zien. Naar artsen en cure lijkt Den Haag beter te luisteren dan naar verpleegkundigen en care. Is het tijd voor meer haantjes de voorste in de lobby's?

tekst Joost Bijlsma

beeld ANP/Jeffrey Groeneweg en Hans van Rhoon

OP DE DUIZENDEN DUIMEN OMHOOG VOOR DE ZORG DIT VOORJAAR VOLG-DEN GEFRONSTE WENKBRAUWEN.

Verpleegkundigen vroegen zich af wat die heldenverering waard was. Want kort na alle lof merkten ze dat er slecht naar hen werd geluisterd. Bijvoorbeeld bij het maken van de plannen voor uitbreiding van de IC's naar 1.700 bedden na de eerste golf. Niemand had verpleegkundigen eerst gevraagd of dat wel mogelijk was. Een ander beeld dat ontstond, is dat cure het wint van care. Bij de verdeling van de beschermingsmiddelen gaven overlegorganen acute zorg – uitzonderingen daargelaten – de ziekenhuiscare voorrang boven de verpleeghuizen en gehandicaptenzorg. Ook leek het erop dat voor de veiligheid in de care met een andere maat werd gemeten dan in de cure. In de richtlijnen van het RIVM stond het advies dat verzorgenden in de ouderenzorg geen mondkapje hoefden te dragen bij 'kort contact'. Naar later bleek was dit ingegeven door schaarste. Om diezelfde reden hoefden medewerkers in de thuiszorg bij 'vluchtig

contact' met een covid-19-verdachte aanvankelijk niet te worden getest. Dit leidde tot schrijnende situaties.

Vergeten helden

Voorzitter Stella Salden van beroepsorganisatie NU'91 vindt dat er niet goed wordt geluisterd naar verpleegkundigen en verzorgenden. Zij gebruikt de term 'vergeten helden'. Opkomen voor hun belangen tijdens de coronacrisis noemt ze 'een uitputtingslag'. 'Je voelt gewoon dat de macht bij de andere partijen ligt: wetenschappers, artsen en beleidsmakers. Ik vind het triest dat we steeds moeten vechten om gehoord te worden. Zoals nu weer voor een richtlijn die FFP2-maskers verplicht voor wie covid-19-verdachte of besmette patiënten verzorgen. Dankzij de druk van de media en de Tweede Kamer staat ons geluid nu wel structureel op de agenda van de minister. Maar ook binnen dat overleg worden we nog lang niet altijd serieus genomen.' De vakbondsvoorzitter ergert zich eraan dat anderen denken te moeten bepalen hoe verpleegkundigen en verzorgenden hun werk moeten doen, zonder rekening te houden met wat dat betekent op de werkvloer. Nederland kan op dat gebied leren van Duitsland, vindt ze. 'Daar loopt de discussie over beschermingsmiddelen

De ouderenzorg heeft geen sterke lobby, terwijl ook de verzorgenden extra aandacht verdienen van politiek Den Haag.

voor verpleegkundigen anders: het Robert Koch-instituut neemt naast wetenschappelijk onderzoek ook arbo-omstandigheden mee in adviezen.'

Vorrang

Na de eerste golf leek in Den Haag een les geleerd: bij de bestrijding van de coronacrisis moet je niet alleen focussen op IC's maar ook op ouderenzorg. Het kabinet volgde aanvankelijk het advies van de Gezondheidsraad om bij de vaccinatie te starten met kwetsbare ouderen. De focus verschoof echter snel weer naar de spoedzorg en IC's door een succesvolle lobby van de ziekenhuizen. De verzoeken om voorrang volgden elkaar daarna snel op. Dat iedereen zo snel mogelijk wil vaccineren, begrijpt Ben de Koning maar al te goed. Hij is bestuurder van de Frankelandgroep, een ouderenzorgorganisatie met vijf locaties in Schiedam en Vlaardingingen. Als we hem bellen, kampt een van de locaties met 45 besmettingen. De Koning baalt dat hij niet tien dagen eerder kon beginnen met vaccineren. 'Dan hadden wij hier geen enkel probleem gehad.' Hij vindt dat het vaccinatiebeleid kant noch wal raakt. 'Er is onvoldoende rekening gehouden met de praktijk in instellingen. Zo werd onderscheid gemaakt tussen ouderen die onder een specialist ouderengeneeskunde of een huisarts vallen. Het resultaat is dat we niet in één ruk door konden vaccineren, terwijl wij de professionals daarvoor in huis hebben.' Het is zijn stellige indruk dat de ouderenzorg onvoldoende is betrokken bij het beleid.

Gemiste kans

De Koning is teleurgesteld in de lobby voor de ouderenzorg. 'Het valt mij op dat ActiZ er niet met gestrekt been in gaat.' De bestuurder vindt dat de sector bij de verdeling van de beschermingsmiddelen al op zijn strepen had moeten staan. 'Wij hadden die hulpmiddelen net zo hard nodig als de ziekenhuizen. Dat had de boodschap

moeten zijn. Een lobby staat of valt met eenvoudige, korte en kordate communicatie, zoals Kuipers en Gommers dit voor de ziekenhuiszorg doen. Zo ontstaan boegbeelden! Die kans hebben wij gemist. Als na de eerste golf zo'n boegbeeld was opgestaan voor de ouderenzorg, had deze ook bij de vaccinatiestrategie voet bij stuk kunnen houden.' De Koning vreest dat de ouderenzorg onderling te verdeeld is voor iemand die de visie van alle leden vertolkt. 'Daardoor krijg je een overlegclub die te veel poldert.'

Pikorde

Ook Arco Timmermans, hoogleraar public affairs aan de Universiteit Leiden, mist bij de ouderenzorglobby een herkenbaar publiek gezicht. Die had tijdens de coronacrisis het verschil kunnen maken. Hij wijst erop dat Hugo Borst er eerder voor nodig was om misstanden in de verpleeghuizen te agenderen. Zeker tijdens de coronacrisis valt het niet mee om in deze grote sector gehoord te worden. Volgens Timmermans is de zorg met 10 procent van alle public affairs-professionals het grootste lobbyveld. Het is hem tijdens de coronacrisis duidelijk geworden naar wie in deze sector het beste wordt geluisterd. 'Bovenin de pikorde staan de medisch specialisten en de ziekenhuizen. Hun sterke lobby bepaalt al jaren de agenda. Onderin vind je de verpleegkundigen en de ouderenzorg. Om met George Orwell te spreken: alle dieren zijn gelijk, maar sommige dieren zijn meer gelijk dan anderen.' De coronacrisis is dé kans voor verpleegkundigen om hun stem te laten klinken, denkt Timmermans. 'Juist deze beroepsgroep geniet nu een enorm respect.' Maar alleen misstanden op de agenda zetten, de 'luide lobby', is onvoldoende, waarschuwt hij. 'Ook de 'stille lobby' is invloedrijk. Die tracht achter de schermen thema's van de agenda te houden om veranderingen te voorkomen.' Hij vermoedt dat er in stilte wordt gelobbyd om een

fundamenteel debat over inkomensverschillen in de zorg te voorkomen.

Diplomademocratie

Sommige groepen worden sowieso minder gehoord door de politiek, zoals ouderen en jongeren. Jet Bussemaker neemt het voor hen op. De voorzitter van de Raad voor Volksgezondheid & Samenleving vroeg in een open brief – samen met burgemeester Femke Halsema, OLVG-bestuurder Maurice van de Bosch, directeur Hans Boutelier van het Verwey-Jonker Instituut, SER-voorzitter Mariëtte Hamer en NJR-voorzitter Maurice Knijnenburg – aandacht voor psychische problematiek bij jongeren. De ondertekenaars pleitten voor inzet van sneltesten en jonge mensen laten meedenken over andere oplossingen. De laatste zin van de brief: 'Mogelijk hebben zij niet de lobbykracht van de huisartsen, IC-artsen en anderen die het beleid ingrijpend hebben beïnvloed. Daarom pleiten wij nu alvast voor hen.'

Naast jongeren verdienen verpleegkundigen en verzorgenden extra aandacht in Den Haag, vindt Bussemaker. Als oud-staatssecretaris van VWS kent zij de politiek en de verhoudingen in de zorg. 'Ze blijven te ver achter bij artsen. Vergelijk de publieke middelen die gaan naar bijscholing van specialisten en huisartsen maar eens met wat we investeren in verpleegkundigen en verzorgenden. Dat laatste is *peanuts*.' Volgens haar is de afstand tussen de ambtelijke top en verpleegkundigen en verzorgenden te groot. 'Wat ook niet helpt, is onze diplomademocratie; het aandeel hoger opgeleiden is door de jaren heen sterk gestegen in de Tweede Kamer. Daardoor kan ons parlement zich steeds moeilijker identificeren met lager opgeleiden en de issues waarmee ze kampen.' Als verpleegkundigen vaker deel uitmaken van bepalende organen zou dat hun invloed op de maatregelen vergroten. Onder de vaste leden van het Outbreak Management Team (OMT) zit nu

'Een lobby staat of valt met eenvoudige, korte en kordate communicatie'

niemand met een verpleegkundige achtergrond. Ook bij de experts die het OMT uitnodigt, zijn het artsen en wetenschappers die de dienst uitmaken. Net als in de Gezondheidsraad en bij het RIVM. Bussemaker zou graag zien dat in het OMT vaker verpleegkundigen, pedagogen en sociologen aanschuiven. Ze verwacht echter niet dat daar in ons land ruimte voor is. 'Het is tijdens een crisis voor politici lastig om terug te komen op een ingezette koers. En uit een reconstructie van *de Volkskrant* blijkt dat het huidige OMT vindt dat ze er zitten om de kwaal te bestrijden, niet voor de bijwerkingen.'

Verpleegkundigen-DG

Ook Stella Salden van NU'91 zou graag meer verpleegkundigen willen zien in bepalende organen. Ze ziet verder wel wat in een directoraat-generaal voor verpleegkundigen en verzorgenden. In Den Haag is volgens de vakbondsvoorzitter een duidelijke beweging naar meer invloed voor verpleegkundigen. 'Maar het zit nu nog in commissies, adviezen en rapporten. Waar het echt op aankomt, is investeren in een structureel hogere beloning, vooral aan de onderkant, en beter werk. Op dat punt zullen we nog een lange adem moeten hebben. Want dat kost veel geld, vanwege de grote beroepsgroep die we zijn.' Salden hoopt dat er ook een beweging komt naar meer invloed voor de care. 'Alle aandacht gaat naar ziekenhuizen. Bij bijna elke talkshow moet ik erop wijzen dat ik ook opkom voor verpleegkundigen en verzorgenden in de care. En dat deze beroepen steeds belangrijker worden, zeker met de snel vergrijzende bevolking. We kunnen niet langer doen alsof deze grote, groeiende beroepsgroep er niet toe doet.'

